

Colofon:

Eerste druk 2007

© Anke Passenier 2007

© Omslagillustratie: de openingsinitiaal uit het handschrift van *Beatrijs*
Ms. 76 E 5, Fol. 47 verso
Koninklijke Bibliotheek, 's Gravenhage

ISBN 978-90-8570-199-6
NUR 345

Uitgeverij Boekenbent
www.boekenbent.com

Drukkerij: Wöhrmann Print Service

Dit boek is opgemaakt in OpenOffice.org

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan
ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.
All rights reserved.

Beatrijs

Het middeleeuwse verhaal
van de verliefde non

op rijm bewerkt door

Anke Passenier

Uitgeverij Boekenbent

Inhoud

Voorwoord	6	
Eerste Deel		– <i>De verliefde non</i> 13
Tweede Deel		– <i>Ontmoeting achter tralies</i> 17
Derde deel		– <i>De vlucht voorbereid</i> 21
Vierde Deel		– <i>Het vertrek</i> 24
Vijfde Deel		– <i>Onderweg</i> 29
Zesde Deel		– <i>In de steek gelaten</i> 35
Zevende Deel		– <i>Het berouw</i> 40
Achtste Deel		– <i>In het huis van de weduwe</i> 43
Negende Deel		– <i>De droom</i> 48
Tiende Deel		– <i>De terugkeer</i> 53
Elfde Deel		– <i>De kinderen</i> 57
Twaalfde Deel		– <i>Het visioen</i> 60
Slot		– <i>De biecht</i> 63
Leestips	68	

Voorwoord

De *Beatrijs* is zonder twijfel één van de meest beroemde Midde nederlandse verhalen, een echte topper, waarmee sinds jaar en dag talloze scholieren in het literatuuronderwijs hebben kennisgemaakt. Wie kent het verhaal niet van de verliefde non, die met haar geliefde het klooster ontvlucht en na vele jaren berooid en berouwvol terugkeert om dan te ontdekken dat Maria al die tijd haar plaats als kosteres had ingenomen? Opvallend genoeg is de tekst van de *Beatrijs* echter maar in één enkel middeleeuws handschrift overgeleverd, wat de indruk wekt dat het verhaal in de middeleeuwen slechts bij een klein publiek bekend was. Toch is dat ook weer niet waarschijnlijk. De tekst uit de prachtig verluchte verzamelband – die nu verblijft in de Haagse Koninklijke Bibliotheek – gaat duidelijk terug op oudere versies en de *Beatrijs* moet voor de optekening rond 1374 al langer bekend zijn geweest als voordrachtstekst. Men neemt tegenwoordig aan dat de oorspronkelijke componist van de *Beatrijs* een rondtrekkende Brabantse beroepsdichter was, een zogenaamde minstreel of sprookspreeker, die verhalen op rijm maakte om voor te dragen voor het cultuurminnende publiek in de kastelen en in de steden. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de beroemde openingsregels ‘Van dichten comt mi cleine bate’, waarin typisch de broodschrijver zijn nood klaagt.

De *Beatrijs* moet zijn ontstaan in de 14^e eeuw en is duidelijk bedoeld voor een hoofs, aristocratisch publiek, misschien zelfs specifiek voor het Brabantse hof. De dichter/voordrager heeft voor zijn verhaal een oudere Latijnse bron gebruikt, maar op basis van dat summiere verhaal een heel eigen uitgebreide versie vervaardigd, vol met verwijzingen naar het hoofse leven. *Beatrijs* wordt in zijn bewerking niet zoals in de Latijnse bron door zomaar een man verleid, maar er is sprake van ware, we-

derzijdse liefde tussen beschaafde, hoogstaande mensen. De dichter verweeft in zijn verhaal allerlei hoofse motieven, zoals het smachtende zuchten van de gelieven achter tralies, de rozenstruiken in de appelboomgaard als ontmoetingsplek, de luxueuze kleding die de jongeman zijn geliefde schenkt en de beschrijving van het idyllische plekje aan de bosrand waar vogels kwelen uit duizend kelen. De romantiek wordt breed uitgesponnen. Hier wordt het hoofse leven bezongen – schoonheid, luxe, rijkdom, fraaie kleding, genieten met alle zintuigen van alles wat de wereld te bieden heeft. Het aristocratische publiek zal ervan gesmuld hebben. Maar... het loopt niet goed af met onze hoofse non. Al vanaf het begin laat de dichter doorschijnen dat deze hoofse liefdesrelatie, hoe mooi ook, uiteindelijk tot mislukken gedoemd is. Nog maar net is het paar op weg of het hoofse minnegesprek glijdt af naar een fikse ruzie over het onhoffelijke voorstel om bloemetjes te gaan plukken en elkaar maar meteen in het gras te beminnen. Wat!, zegt *Beatrijs* woedend, zou ik in de berm gaan liggen als de eerste de beste tippeelaarster?! Deze felle uitval blijkt een omineuze vooruitwijzing. Na zeven jaren van luxe en lustig leven volgt zodra het goede geld op is bittere armoede, er ontstaat verwijdering tussen de geliefden, hij laat haar zitten met twee kinderen en *Beatrijs* ziet geen andere oplossing dan het verkopen van haar lijf om te kunnen overleven. In haar ogen nog net iets minder beschamend dan openlijk te gaan bedelen. Zo eindigt dus het hoofse geluk, weinig verheffend.

Nu zet de dichter met volle kracht in op de religieuze liefde tot God en het hemelse geluk, waartoe hij zijn hoofse publiek wil opwekken. Na weer zeven jaar wordt *Beatrijs*, die overigens gedurende heel haar wereldse leven trouw tot Maria was blijven bidden, overvallen door hevige berouw. Ze kapt met ‘het leven’, geeft haar laatste restje kapesones op en trekt met haar kinderen bedelend door het land om op een gegeven ogenblik op haar oude klooster te stuiten. Wanneer ze daar in de buurt bij

een menslievende weduwe overnacht, komt zij desgevraagd te weten dat de kosteres van het klooster haar taak al die jaren op onberispelijke wijze heeft vervuld en nooit afwezig is geweest. En die kosteres is onmiskenbaar zichzelf! In haar dromen krijgt Beatrijs daarop tot drie maal toe te horen dat Maria haar plaats heeft ingenomen tijdens haar afwezigheid en dat zij terug moet gaan naar het klooster. Uiteindelijk geeft zij aan de oproep gehoor, dekt haar kinderen toe met haar kleren en keert 's nachts terug naar de abdij, waar zij haar nonnenkleren terugvindt bij het altaar en haar plaats als kosteres weer inneemt zonder dat iemand er ook maar iets van merkt. Aldus had Maria Beatrijs' terugkeer gewaarborgd en haar reputatie gered. Ze bleef haar hele verdere leven in het klooster zonder dat haar vroegere misstap ooit werd ontdekt.

Was het verhaal daarmee afgelopen? Was de auteur dan een liberale geest die meende dat een berouwvolle zondaar goddelijke genade kon vinden zonder biecht en zonder tussenkomst van priester en kerk? Heeft een conservatieve geestelijke de slotpassages over het lot van de kinderen en over Beatrijs' biecht later toegevoegd om de positie van kerk en gezin veilig te stellen? Dit wordt wel aangenomen, zij het ook op uiteenlopende gronden. Maar misschien moet de subtiliteit van onze Brabantse dichter niet worden onderschat. Hij wilde wellicht bewust bij zijn hoofse publiek de indruk wekken dat met de terugkeer van Beatrijs de kous af was. De familie-eer was immers gered, de schande voorkomen, de misstap voorgoed in de doofpot en de kinderen waren weggemoffeld. Deftige dames en heren konden een zucht van verlichting slaken. Maar dan neemt de dichter tegen de verwachting in het verhaal opnieuw op. Nee beste mensen, we zijn er nog niet!, lijkt hij te willen zeggen. Er zijn nog een paar losse eindjes, die vragen om een verdere ontknoping. Ten eerste het lot van de kinderen, de aardse gevolgen van Beatrijs' misstap, die zich niet zomaar laten uitwissen. De barmhartigheid van Maria als moeder bij uitstek moest zich

toch ook tot hen uitstrekken? In de tweede plaats is het verhaal niet af, omdat naar religieuze maatstaven het redden van Beatrijs' reputatie niet het hoogste doel kon zijn van Maria's ingrijpen, al zou dat misschien naar wereldse normen nog zo aantrekkelijk lijken. Beatrijs zou haar aristocratische trots moeten overwinnen en biechten, anders kon geen enkele religieuze inspanning haar baten en was haar nonnenleven voor niets. Het visioen van de jongeman met het dode kind maakt dit op een indringende manier duidelijk. Pas met de biecht is het verhaal werkelijk ten einde en worden ook de toehoorders in het gebed tot Maria opgenomen. De dichter dwingt ze met de slotepisodes van het verhaal als het ware om verder te kijken dan hun adellijke neus lang is. Je goede naam is één, maar innerlijke ommekeer is twee – dat was wat hij zijn publiek uiteindelijk wilde meegeven.

Al met al is de *Beatrijs* een oervroom verhaal, qua inhoud bepaald andere koek dan de middeleeuwse ridderromans, ook al kennen deze soms ook de dubbele structuur van het avontuur in de wereld dat door een geestelijke queeste wordt gevolgd. Het verhaal bevat lange gebeden en heeft een duidelijke catechetische strekking: het onderwijst over zonde, genade, boete, gebed en de barmhartigheid van Maria. Toch spreekt het ook nu nog aan, ondanks de tijdskeur, om de originele manier waarop de dichter wereldse en spirituele waarden tegen elkaar afzet en oproept om van een buitenkantmentaliteit naar een binnenkantmentaliteit te gaan. Om de onnavolgbare wijze ook waarop de dichter de grenzeloze barmhartigheid van 'Onze Lieve Vrouwe' heeft uitgebeeld met een letterlijke plaatsbekleding. Instaan voor een ander kan moeilijk verder gaan. Ingenieur is de manier waarop hij dit gegeven plastisch uitwerkt met het verwisselen van kleding: Beatrijs neemt het blauw en rood – de kleuren van Maria! – aan, Maria trekt Beatrijs' habijt aan. De auteur moet haast zelf een kledingfanaat zijn geweest met een passie voor verkleedpartijen. Opvallend is hoe hij met onverholten ple-

zier beschrijft hoe Beatrijs' lover fraaie, modieuze kleding en allerlei accessoires voor haar koopt, hoe zij in haar hemd in de appelboomgaard verschijnt en daar van een grauw nonnetje wordt omgetoverd tot schone jonkvrouw. Dit is één van de charmantste aspecten van het verhaal, dat juist ook het vrouwelijke publiek zal hebben aangesproken.

Deze nieuwe bewerking op rijm van de *Beatrijs* heb ik te boek gesteld om het middeleeuwse verhaal leesbaar en invoelbaar te maken voor een breed publiek, maar ook om scholieren op een prettige manier kennis te laten maken met de tekst. Evenals mijn eerder verschenen berijmde bewerking van 'Karel ende Elegast' (*Karel en Elegast* 2006), die ik inmiddels enkele malen op scholen ten gehore mocht brengen, is deze *Beatrijs* vooral ook een tekst om voor te dragen en door hedendaagse minstreels tot leven te wekken.

Hoewel ik in mijn bewerking de originele tekst vrijwel geheel op de voet volg, is het toch geen letterlijke vertaling. Hier en daar is een enkele regel weggelaten of zijn enkele woorden toegevoegd. Om de leesbaarheid te vergroten heb ik de tekst in hoofdstukken verdeeld en strofen van vier regels gemaakt. Verder heb ik in mijn woordkeuze zoveel mogelijk het beeldende karakter en de emotionele lading van het oorspronkelijke verhaal willen laten uitkomen.

Tot slot wil ik graag Margot de Wit, docente Nederlands te Culmborg, hartelijk danken voor het meelesen van de tekst, het uitproberen ervan in de klas en vooral voor haar enthousiaste bemoediging!

Anke Passenier

Eerste Deel

De verliefde non

De dichtkunst levert weinig op
Waarom ik er dan niet mee stop
Voordat ik overspannen raak?
Die vraag hoor ik maar al te vaak

Maar dichten is gewoon mijn lot...
Tot eer van Maria, de moeder van God
Die altijd maagd bleef heel haar leven
Heb ik een mooi mirakel beschreven

Het overkwam een vrome non
't Is geen verhaal dat ik verzon
Een oude monnik met veel boeken
Deed het mij eens uit de doeken

Die non was zeer beschaafd en waardig
Voornaam, maar ook bijzonder aardig
Zo vind je ze – dat spijt me zeer
Vandaag de dag beslist niet meer

Ze was ook buitengewoon knap
Maar denk niet dat ik iets verklap
Over haar fysieke schoonheid
Die blijft bedekt met het habijt

U hoort dus geen bijzonderheden
Over haar bekoorlijkheden
En hoe aantrekkelijk ze was
Ik zwijg erover – 't geeft geen pas

Maar wat zij in het nonnenkleed
Voor werk in het klooster deed
Is geen geheim – heel lang was zij
De kosteres van de abdij

Het was een ijverige vrouw
Dag en nacht was zij in touw
Nooit was zij langzaam, lui of traag
Maar ze werkte vlot en graag

Ze luidde de klokken van de kerk
Dat was haar voornaamste werk
Ze liet de nonnen 's morgens opstaan
En zij stak de kaarsen aan

Maar zij werd verliefd, die non
Ze begreep niet hoe het kon
't Overkwam haar als een wonder
En toen kon zij niet meer zonder

De liefde is zo groot en sterk
Wie kan er op tegen haar werk?
Ze brengt ons blijdschap en verdriet
De één geluk, de ander niet

Slimme mensen maakt zij dom
Zij geven er niet eens meer om
Als zij door haar te gronde gaan
Er is gewoon geen redden aan

Menigeen is goed de kluts kwijt
En twijfelt maar de hele tijd
Of hij nu spreken moet of zwijgen
Om zijn liefde om te krijgen

De liefde krijgt zelfs vrekken klein
Wie krenterig en gierig zijn
Laat ze gul hun geld besteden
Wat ze zonder haar nooit deden

Toch zijn er mensen voor het leven
Door liefde aan elkaar gegeven
Zij delen alles – vreugd' en rouw
En zulke liefde noem ik trouw

Maar... niemand die het overziet
Hoeveel geluk en ook verdriet
Uit de liefde voort kan komen
Wees dus niet vooringenomen

Heb medelijden met die non
Omdat zij niet ontsnappen kon
Aan liefde, die haar had gevangen
In haar netten van verlangen

De duivel zelf had haar verleid
Met zijn bekende listigheid
Dag en nacht, van vroeg tot laat
Lokt hij de mensen tot het kwaad

Hij sloop haar na in de abdij
En prikkelde haar zó, dat zij
Steeds droomde dat zij werd gekust
En bijna stierf van liefdeslust

Ze bad: Wees mij genadig Heer
De liefde doet zo vrees'lijk zeer
– U weet het, U weet alles al –
•Dat ik er gek van worden zal

't Habijt moet ik nu op gaan geven
En kiezen voor een ander leven
Ver van de abdij vandaan
Ik kan niet anders, ik moet gaan...

***

Tweede Deel

Ontmoeting achter tralies

Hoor nu hoe het verderging:
Zij schreef de schone jongeling
Die haar dierbaar was en lief
Een uitnodigende brief

Ze verzocht hem: Alsjeblieft
Als het jou niet erg ontrieft
Kom dan hier in snelle draf
Je geluk hangt ervan af

Een bode reed toen in 't geheim
Naar waar de jongeling moest zijn
En overhandigde de brief
Die hem gestuurd was door zijn lief

De jongen nam hem aan en las
Wat er door haar geschreven was
Hij was het lange wachten moe
En wou meteen naar 't klooster toe

Want al sinds hun twaalfde jaar
Beminden deze twee elkaar
Ze moesten dus van toen af aan
Veel verdriet en pijn doorstaan

Hij deed precies zoals zij zei
En reed met spoed naar de abdij
Waar hij bij het raampje plaatsnam
En wachtte tot zijn lief eraan kwam

't Duurde niet lang tot zij verscheen
En door de ijzeren tralies heen
Probeerde ze zijn blik te vangen
Hevig smachtend van verlangen

Vaak zuchtten zij toen diep en luid
Ze hielden het haast niet meer uit
Omdat hij buiten en zij binnen zat
En liefde hen gevangen had

Zo zaten ze daar lange tijd
En waren helemaal de kluts kwijt
Ze bloosden om de haverklap
En werden dan weer bleek en slap

O God, zei zij, het doet zo'n pijn
Hoe kan ik zo ellendig zijn?
O allerliefste, troost me dan
Ik word er zo wanhopig van!

De liefde heeft mij diep verwond
'k Word nooit meer vrolijk en gezond
En nooit zal ik gelukkig wezen
Alleen jij kunt mij genezen

Mismoedig antwoordde hij toen
Och vriendin, wat kan ik doen?
Je weet het toch, al zoveel jaar
Voelen wij liefde voor elkaar

Maar ach, wij hadden nooit de tijd
En nimmer de gelegenheid
Om elkaar een keer te kussen
Altijd kwam er wel iets tussen

God moet Venus maar verdoemen
Die zulke wondermooie bloemen
Laat verwelken en vergaan
Zij heeft ons dit aangedaan!

Als je 't habijt maar af wou leggen
En mij de juiste tijd zou zeggen
Om je hier vandaan te halen
Heus, dan kwam ik zonder dralen

Ik pakte al mijn koffers vol
Met mooie kleren van zuiver wol
Mantels, rokken en warme stola's
Met bont gevèerd van vos en haas

En wat er ook gebeuren zal
'k Verlaat je nooit – in geen geval
Ik stort mij in dit avontuur
Voor lief en leed, voor zoet en zuur

Hij deed precies zoals zij zei
En reed met spoed naar de abdij
Waar hij bij het raampje plaatsnam
En wachtte tot zijn lief eraan kwam

't Duurde niet lang tot zij verscheen
En door de ijzeren tralies heen
Probeerde ze zijn blik te vangen
Hevig smachtend van verlangen

Vaak zuchtten zij toen diep en luid
Ze hielden het haast niet meer uit
Omdat hij buiten en zij binnen zat
En liefde hen gevangen had

Zo zaten ze daar lange tijd
En waren helemaal de kluts kwijt
Ze bloosden om de haverklap
En werden dan weer bleek en slap

O God, zei zij, het doet zo'n pijn
Hoe kan ik zo ellendig zijn?
O allerliefste, troost me dan
Ik word er zo wanhopig van!

De liefde heeft mij diep verwond
'k Word nooit meer vrolijk en gezond
En nooit zal ik gelukkig wezen
Alleen jij kunt mij genezen

Mismoedig antwoordde hij toen
Och vriendin, wat kan ik doen?
Je weet het toch, al zoveel jaar
Voelen wij liefde voor elkaar

Maar ach, wij hadden nooit de tijd
En nimmer de gelegenheid
Om elkaar een keer te kussen
Altijd kwam er wel iets tussen

God moet Venus maar verdoemen
Die zulke wondermooie bloemen
Laat verwelken en vergaan
Zij heeft ons dit aangedaan!

Als je 't hebt maar af wou leggen
En mij de juiste tijd zou zeggen
Om je hier vandaan te halen
Heus, dan kwam ik zonder dralen

Ik pakte al mijn koffers vol
Met mooie kleren van zuiver wol
Mantels, rokken en warme stola's
Met bont gevoerd van vos en haas

En wat er ook gebeuren zal
'k Verlaat je nooit – in geen geval
Ik stort mij in dit avontuur
Voor lief en leed, voor zoet en zuur

Zo zwoer hij haar voor eeuwig trouw
Daarop zei de schone jonkvrouw:
Graag neem ik je woorden aan
Liefste, ik zal met je meegaan

Zo ver, dat niemand in d'abdij
Te weten komt waarheen je mij
Hebt weggevoerd en in 't convent
Geen mens nog mijn verblijfplaats kent

Kom dan over een nacht of acht
't Is 't beste dat je op me wacht
In de kloosterboomgaard hier
Bij de wilde egelantier

Blijf daar staan. Ik kom de poort uit
En dan word ik graag je bruid
Die met je meegaat overal
Wat er ook gebeuren zal

Als er geen problemen zijn
Door ziekte, koorts of erge pijn
Dan zal ik zeker bij je komen
Daarginds onder de appelbomen

Ik hoop toch zo, mijn liefste man
Dat ik jou dan vinden kan
En dat jij daar in de nacht
In het maanlicht op me wacht

Derde deel

De vlucht voorbereid

Dit kwamen ze toen overeen
Hij nam afscheid en meteen
Liep hij haastig naar zijn paard
En sprong erop met grote vaart

Toen reed hij in een snelle draf
Recht op zijn bestemming af
Door de velden naar de stad
Waar hij allerlei te doen had

Hij vergat zijn missie niet
Hij ging de stad in en hij liet
Zijn oog over de grote balen
Met fijne, dure stoffen dwalen

Wat paste bij de schone jonkvrouw?
Hij koos uiteindelijk voor blauw
En voor donkerrood scharlaken
Daarvan liet hij kleding maken

Een mantel met een kraag, heel breed
En een japon met overkleed
Alles gevoerd en mooi genaaid
En met het zachtste bont verfraaid

Niemand die ooit beter bont
Onder vrouwenkleding vond
Elke vrouw en elke man
Prees de kwaliteit ervan

Hij kocht ook nog, al was het duur
Een mes, een geldtas, een ceintuur
Wat haarnetjes en gouden ringen
En nog veel meer mooie dingen

Naar elk sieraad liet hij vragen
Dat een bruid maar kon behagen
Toen hij tenslotte alles had
Verliet hij 's avonds laat de stad

Met heel veel geld en kostbaarheden
Is hij stiekem weggereden
Op 't zwaarbeladen paard ging hij
Behoedzaam richting de abdij

Daar steeg de jongen van zijn paard
En in de stille kloosterboomgaard
Ging hij zitten in het gras
Zoals afgesproken was

Bij de egelantier vol rozen
Die zijn lief had uitgekozen
Wachtte hij tot zij zou komen
't Liefste meisje van zijn dromen

Daar laat ik hem nog even blijven
Want ik wil nu eerst beschrijven
Hoe de mooie non het had
Die binnen in het klooster zat

***

Vierde Deel

Het vertrek

Zij, die alsmaar aan hem dacht
Luidde kort voor middernacht
Nog de klokken van de kerk
Met kloppend hart deed zij haar werk

Toen de metten waren gezongen
En alle nonnen, ouden en jongen
Weer naar bed waren gegaan
Bleef zij in de koorbank staan

Daar deed zij eenzaam haar gebeden
Zoals zo vaak in het verleden
Ze knielde bevend voor het altaar
En als in doodsangst bad zij daar:

Maria, moeder, lieflijke naam
Hoe kan ik nu mijn zondig lichaam
Nog vroom bedekken met 't habijt?
Want ik ben mijn roeping kwijt!

U kent het hart van alle mensen
Hun streven en hun diepste wensen
Ik heb gevast en veel gebeden
Mezelf gezeseld en geleden

't Was tevergeefs, wat ik ook deed
Mijn bloed, mijn tranen en mijn zweet
Want liefde heeft mij in haar macht
't Is nu de wereld die mij wacht

O Heer, U hing toch aan het kruis
Tussen moordenaarsgespuis?
U gaf zich toch met zondaars af
En riep zelfs doden uit hun graf?

Zie dan ook mij in al mijn nood!
En ook al is mijn misdaad groot –
U kunt de zonden toch vergeven
Waarmee ik nu zal moeten leven

Daarop verliet zij snel het koor
En liep zij naar een beeld waarvoor
Zij biddend knielde op de grond
Het was Maria die daar stond

Tot haar sprak zij frank en vrij:
Dag en nacht hoorde U mij
Klagen over mijn verdriet
Maar geholpen heeft het niet

Al jammerde en bad ik luid
Het maakte allemaal niets uit
Als ik nu blijf in dit habijt
Dan raak ik mijn verstand nog kwijt!

En ter plekke trok zij daar
Toen haar pij uit. Op het altaar
Legde ze 'm en tot besluit
Deed ze ook haar schoenen uit

Haar sleutels nam zij ook daarna
En hing ze op vlak voor Maria
Ze hoorden bij het kosterswerk
Dat zij gedaan had in de kerk

Ze hing de sleutels daar met opzet
Zodat ze 's morgens bij 't gebed
Aan niemands oog ontsnappen konden
En meteen werden gevonden

Geen non zou langs Maria gaan
Zonder acht op haar te slaan
Want ieder bad zoals het moet
Bij het beeld een Weesgegroet

Daaraan had zij dus gedacht
Toen zij midden in de nacht
Haar sleutels bij Maria liet
Een beter plekje was er niet

Daar ging zij dan in al haar nood
In een hemdje, bijna bloot
Is zij naar een deur geslopen
Deed die toen voorzichtig open

Ongemerkt ging zij de deur uit
Stilletjes zonder geluid
En rende toen met grote vaart
Naar haar liefste in de boomgaard

Rillend liep zij onder de bomen
En de jongen zag haar komen
Hij zei: Meisje, schrik maar niet
't Is je vriend, die je hier ziet

Maar toen zij daar samenkwamen
Begon zij zich opeens te schamen
Omdat zij hem op blote voeten
En zomaar in haar hemd begroette

Wat ben je mooi, lief, zei hij toen
't Is tijd om kleren aan te doen
Die beter bij jouw schoonheid passen
Verfijnde sjaals en chique jassen

Kom, ik geef je snel je kleren
Je hoeft je echt niet te generen
Hij bracht haar bij de egelantier
En zei: Kijk, ik heb alles hier!

De jongen gaf zijn lieve schat
Alles wat zij nodig had
Van alle kleding gaf hij haar
Ook meteen een dubbel paar

Het blauw vond zij het beste staan
Bewonderend keek hij haar aan
En lachte: Lief, dit hemelsblauw
Kleurt beter dan dat kloostergrauw

Zij koos voor kousen, fijn en teer
En schoenen van het zachtste leer
Die beter dan haar opgebonden
Oude touwsandalen stonden

Voorzichtig overhandigde hij
Haar witte sluiers van echte zij
Die zij om haar hoofd heen haakte
Wat haar nóg veel mooier maakte

Ademloos keek de jongeling
Het scheen hem of de zon opging
Toen zij daar zo voor hem stond
En hij kuste zacht haar mond

't Was hoogste tijd en zonder dralen
Is hij vlug zijn paard gaan halen
Hij zwaaide haar het zadel op
En zij vertrokken in galop

***

Vijfde Deel

Onderweg

Zolang het niet begon te dagen
En achtervolgers hen niet zagen
Gaf hij het paard geducht de sporen
Tot aan het eerste ochtendgloren

Toen het licht werd in het oosten
Zei ze: God, wie zal ons troosten?
U alleen kunt ons bewaren
De lucht begint al op te klaren

Was ik het klooster nog niet uit
Dan had ik nu de klok geluid
Dat was immers wat ik toen
Op dit tijdstip placht te doen

'k Ben bang dat het mij zal berouwen
Kan ik de wereld wel vertrouwen
Die als een sluwe zakenman
Wat blik voor goud verkopen kan?

Wat zeg je nu toch, zei hij, schoonheid
Ik blijf bij je – 't is voor altijd
En als ik je ooit teleurstel
Mag God me straffen in de hel!

Waar we ook maar zullen heengaan
Overal zal ik je bijstaan
En geen nood is mij te groot
Niets kan ons scheiden dan de dood

Hoe kun je aan mij twijfelen
Heb je me ooit zien weifelen?
Gedroeg ik mij ooit trouweloos
Was ik ooit gemeen of boos?

Ik koos voor jou – geen keizerin
Komt me nu nog in de zin
Zelfs als ik die krijgen kon
Bleef ik bij jou, mijn liefste non

Vijfhonderd ponden welgeteld
Heb ik hier aan zilvergeld
Ik geef ze allemaal aan jou
Als teken van mijn goede trouw

Ik heb voor zeven jaar contant
Al gaan we naar het buitenland
We zullen niet in geldnood raken
Je moet je dus geen zorgen maken

Al dravend waren zij beland
Bij een schitterende bosrand
Waar vogels vrolijk kwinkelerden
En hen op een concert trakteerden

Elk beestje kweelde zo te horen
Zoals het hem was aangeboren
Ze zongen er zo luid op los
Het schalde door het hele bos

Ook bloemen waren daar ontloken
In 't groene gras, die heerlijk roken
En vol in blad stonden de bomen
In blauwe luchten weg te dromen

De jongen keek toen naar zijn schat
Die hij trouw en innig liefhad
Liefste, zei hij, laat ons bukken
Om wat bloemetjes te plukken

En dan – als het ook jouw wens was
Hier gaan liggen in het gras
En het liefdesspel beginnen
Graag zou ik je hier beminnen

Wat zeg je?!, zei zij, lompe boer!
Moet ik gaan liggen als een hoer
Die haar lijf verkoopt voor geld
Zomaar in het open veld?

'k Zou van schaamte door de grond gaan
Zo'n voorstel had je nooit gedaan
Als je geen boerenkinkel was
Want het geeft beslist geen pas

Ik krijg nu al behoorlijk spijt
Dat ik tot vluchten werd verleid
En zoiets wil ik niet meer horen
Of je krijgt de wind van voren!

Hoor! De vogels in de dalen
Ze kwetteren in alle talen
Als je luistert naar hun lied
Verveel je je tenminste niet

Maar als ik vanavond naakt
In een bed, goed opgemaakt
Bij je lig, dan mag je 't wagen
Om het mij nog eens te vragen

Dan kun je doen wat je behaagt
Alles waar je hart om vraagt
Maar ik ben nog steeds witheet
Dat je mij dit voorstel deed

Hij zei: Ach liefste, wees niet kwaad
Venus gaf me deze raad
Laat God me straffen met zijn plagen
Als ik het ooit weer durf te vragen

Ze zei: Goed, ik vergeef je dan
Je bent en blijft de enige man
Van allen die op aarde leven
Die mij echt geluk kan geven

Al kon ik ook in weelde wonen
Met Absalom, de wonderschone
En wel duizend jaren lang –
Dat was niet wat ik verlang

Jou, liefste, heb ik uitverkoren
Ik heb aan jou mijn hart verloren
En 't zal me nooit worden verweten
Dat ik jou zomaar was vergeten

O, als ik in de hemel troonde
En jij hier op de aarde woonde
Dan daalde ik toch zonder meer
Vanuit de hemel naar jou neer

O God, vergeef me wat ik zei
Want het was pure zotternij!
De blijdschap in het hemelrijk
Is aan geen vreugde hier gelijk

Daar is de liefde zo volmaakt
Dat elke ziel voortdurend haakt
Naar Gods liefd' en anders geen
God bemint zij heel alleen

Al het aardse is ellende
Alles wat je daar ooit kende
Alles wat je daar ooit ziet
Haalt het bij de hemel niet!

Dat is wijsheid – 'k weet het goed
Ook nu ik hier dwalen moet
En mij in zonde ga begeven
Liefste, door met jou te leven

Zo verliepen hun gesprekken
Onderwijl bleven ze trekken
Dwars door bergen en door dalen
Langer dan ik kan verhalen

***

Zesde Deel

In de steek gelaten

Ze reden alsmaar voort totdat
Ze kwamen bij een grote stad
In een dal, heel fraai gelegen
En daar zijn ze afgestegen

Ze bleven daar een jaar of zeven
En leidden er een luxe leven
Genietend van de liefde samen
Waar twee kinderen van kwamen

Maar toen zij na die zeven jaren
Toch door al hun geld heen waren
Moest hun bezit worden verpand
En ging er steeds meer van de hand

Kleren, sieraden en paarden
Verkochten zij voor halve waarde
En 't geld was snel weer uitgegeven
Zo bleef er niets om van te leven

Al snel was er geen redden aan
Ze konden nergens van bestaan
Zij kon niet naaien en niet spinnen
Om voor hen de kost te winnen

Toen kwam er schaarste in het land
De prijzen stegen hand over hand
Van etenswaren, wijn en bier
Van alle spijs voor mens en dier

Zo leefden ze in grote zorgen
Met voortdurend angst voor morgen
Maar beiden gingen liever dood
Dan te bedelen om brood

De armoe dreef hen uit elkaar
Wat verdrietig was, maar waar
De man bleef haar niet langer trouw
Liet haar alleen in diepe rouw

Hij ging naar huis toe en nadien
Heeft zij hem nooit meer weergezien
De mooie kinderen bleven daar
Ze leken allebei op haar

Ze zei: Dit heb ik steeds gevreesd
Voortdurend ben ik bang geweest
En ik moest er vaak van dromen
Dat ik zo terecht zou komen

Hij, de man op wie ik bouwde
Aan wie ik me toevertrouwde
Heeft mij in de steek gelaten
En ik ben in alle staten

Moeder Maria, 'k bid U voor mij
En voor mijn kinderen dat wij
Niet van de honger om gaan komen
Nu alles ons is afgenomen

Wat moet ik doen als arme vrouw?
Mijn ziel en lichaam moet ik nou
Bezoedelen met slechte daden
Ach Lieve Vrouw, schenk mij genade!

Al kon ik wol of garen spinnen
Ik zou er bijna niets mee winnen
In een week ternauwernood
Voor ons alle drie een brood

Dus moet ik buiten in het veld
Mijn lijf verkopen voor wat geld
Zodat mijn kinderen overleven
Ik moet ze toch te eten geven?

Zo leidde zij wel zeven jaar
Een zondig leven, 't is echt waar
Ze ging de baan op als prostituee
En liep met alle kerels mee

't Was schandelijk en ver van eerzaam
Hoe ze moest werken met haar lichaam
Plezier gaf het haar allerminst
En het bracht maar weinig winst

Voor haar kinderen deed ze dat
Voor wie ze alles over had
En die ze onderhouden wou
Wat het haar ook kosten zou

Ach, ik wil er niet naar streven
Om tekst en uitleg te gaan geven
Hoe groot de schande was en zwaar
Waar in zij leefde veertien jaar

Maar... één ding vergat zij niet
In al haar wanhoop en verdriet:
Nooit of te nimmer liet zij na
• Om te bidden tot Maria

Ze bad de getijden tot haar eer
In de hoop om ooit een keer
Aan dit leven te ontsnappen
En dan radicaal te kappen

Veertien jaren leefde zij
Nu al buiten de abdij
De tijd was snel voorbijgegaan
Ze had er niet bij stilgestaan

Eerst had ze zeven jaar een man
Daar kwamen ook twee kinderen van
Toen liet hij haar in de ellende
Zodat ze enkel zorgen kende

Dat duurde alles bij elkaar
Ook weer rond de zeven jaar
Daarover hebt u al gehoord
Luister goed, we gaan nu voort!

***

Zevende Deel

Het berouw

Na veertien jaar gaf God haar berouw
Zo groot, dat zij liever sterven zou
En haar hoofd eraf liet slaan
Dan met dit leven door te gaan

Haar lijf verkopen, keer op keer
Het was genoeg – ze kon niet meer
Ze hilde steeds, kon het niet helpen
Haar tranen waren niet te stelpen

Maria, zei ze, Moeder van God
Laat mij niet over aan mijn lot
Ik zweer het U, 'k heb heel de tijd
Van al mijn zonden vrees'lijk spijt

't Zijn er zoveel, ik weet niet meer
Wanneer het was en hoeveel keer
Met wie allemaal en waar
Het is werkelijk ontelbaar

O, ik zondigde zoveel
En ik vrees het Laatste Oordeel
Waar de zonden zullen blijken
Van de armen en de rijken

Dan wordt elke fout gewroken
Die men niet heeft uitgesproken
In de biecht zoals het moet
En die niet is uitgeboet

Dit is iets wat ik zeker weet
Al droeg ik ook een boetekleed
Van ruwe stof, mijn leven lang
Het zou niet baten, ben ik bang

Al kroop ik dwars door alle landen
Op mijn knieën en mijn handen
Zonder schoenen aan mijn voeten –
Ik zou niet voldoende boeten

Nooit word ik van zonden vrij
Moeder Maria, sta me bij
Bron van liefde en van leven
U kunt mij genade geven

U redde zelfs een grote zondaar
Die zichzelf met huid en haar
Aan de duivel toevertrouwde
Wat hem later toch berouwde

O Lieve Vrouwe, denk eraan
Bij alles wat ik heb misdaan:
In mijn vrees'lijke verleden
Heb ik steeds tot U gebeden

'k Zei elke dag een Weesgegroet
En ik weet dat wie dit doet
Ondanks hopeloos gedrag
Op uw bijstand hopen mag

Maria, uitverkoren bruid
Ooit zond God een bode uit
Die U in Nazareth ontmoette
En U met 'Ave Maria' groette

Daarom hoort U ook vandaag
Deze groet nog steeds zo graag
En kunt U iedereen waarderen
Die U daarmee wil vereren

Al leidt hij nog zo'n zondig bestaan
U ziet hem in genade aan
En U zult hem niets verwijten
Maar bij Christus voor hem pleiten

Zo bleef de zondares maar klagen
Ze bad en smeekte hele dagen
Ze nam een kind aan elke hand
En zo doorkruiste zij het land

Ze ging maar voort van stad naar stad
Omdat zij niets te eten had
Zij bedelden en moesten leven
Van wat de mensen wilden geven

Achtste Deel

In het huis van de weduwe

Tenslotte zwierf ze zolang rond
Dat zij opeens voor 't klooster stond
Waar zij ooit als non geleefd had
Mensen, wat een schok was dat!

Toen de zon was ondergegaan
Klopte zij bij een weduwe aan
Die zij vriendelijk verzocht
Of zij daar overnachten mocht

Ach, zei de vrouw, met die twee blagen
Zou 't wreed zijn om u weg te jagen
Ze lijken me ontzettend moe
Rust maar wat uit, ga zitten toe!

Wat ik heb om van te leven
't Brood dat God me heeft gegeven
Daarvan schenk ik u een deel
Ook al is het niet zoveel

Ze bleef dus met haar kinderen eten
En toen wou ze heel graag weten
Hoe 't er in het klooster voorstond
Dat zij onverwachts terugvond

Beste vrouw, vroeg ze in vertrouwen
Is dat het klooster van edelvrouwen?
Ja, zei zij, 't is zo chique en rijk
Geen ander is eraan gelijk

Over de nonnen daar – geen kwaad woord!
'k Heb nooit iets vreemds van ze gehoord
Ze hebben een zeer goede naam
En staan bekend als vroom en deugzaam

Zij, die bij haar kinderen zat
Vroeg: Waarop baseert u dat?
Want ik hoorde deze week
Toch nog iets waar ik van opkeek

Dat zo'n veertien jaar geleden
Een kosteres is uitgetreden
Die 's nachts de kerk uit is geslopen
En met een man is weggelopen!

Niemand die het weet waarheen
Ze zo plotseling verdween
En waar ze ooit gebleven is
En of zij nog in leven is

Wát!, zei de weduwe toen kwaad
Wat is dit nu voor roddelpraat?
De kosteres heeft niets misdaan
Hou uw mond of u kunt gaan!

Al meer dan veertien jaar is zij
De kosteres van de abdij
En ze verzuimde nog geen dag
Behalve als ze ziek op bed lag

Dus wie kwaad spreekt over haar
Is een gemene leugenaar!
Want zij is zo goed en rein
Als mensen dat maar zelden zijn

Al ging je alle kloosters rond –
'k Wil wedden dat je niemand vond
Die zo'n goede inborst heeft
En zo vroom en zuiver leeft!

Voor haar, die zolang had gezondigd
Was dat zoiets werd verkondigd
Over de kosteres, heel raar
't Was gewoonweg onvoorstelbaar

Mevrouw, zei ze, ik zou graag weten
Hoe haar beide ouders heten
Ze kreeg hun namen allebei
Toen wist ze 't: Dit gaat over mij!

God, wat huilde zij die nacht
Die ze in dat huisje doorbracht
Voor het bed op blote knieën
Waar ze sliepen met hun drieën

O Maria, Lieve Vrouw
Bad zij, ik heb zo'n berouw
Van al mijn zonden heb ik spijt
Ach, toon mij uw barmhartigheid!

Als hier een hete oven stond
Die vlammen braakte uit zijn mond
Vurig gloeiend als de zon
Kroop ik erin, zo snel ik kon

Ik greep het aan met beide handen
Om mijn zonden weg te branden
O God, ik zie geen uitweg meer
Wees me toch genadig, Heer

Maar U wilt niets van wanhoop weten
En dat mag ik niet vergeten
Al raak ik ook mijn angst niet kwijt
Toch hoop ik op barmhartigheid

Sinds U als mens op aarde kwam
En daar het lijden op U nam
Aan het kruis tot in de dood
Was geen zondaar U te groot

Elke zondaar die met spijt
Smeekte om barmhartigheid
Kreeg vergeving voor zijn misdaad
Ook al kwam hij nog zo laat

Zoals we weten allemaal
Blijkt dit vooral uit het verhaal
Van hoe het Gisemast verging
Die met U, Heer, aan het kruis hing

U zei tot hem dat hij gelijk
Met U zou komen in uw rijk
Zo bleef die moordenaar behouden
Omdat zijn zonden hem berouwden

En toch is het ons duid'lijk dat
Die zondaar om genade bad
Pas op het einde van zijn leven
En dus niets meer had te geven

Geen and're schat, geen geld of goud
Gaf hij aan U voor zijn behoud
Dan alleen oprecht berouw
Dat was het, wat hem redden zou

Uw genade is niet te doorgronden
Is groter dan de grootste zonden
Als de zee die men niet leegscheppen kan
Men raakt er nooit de bodem van

Dus is er ook nog hoop voor mij
En daarom durf ik frank en vrij
Te vragen om barmhartigheid
Want ook ik heb grote spijt

Negende Deel

De droom

Midden onder deze gebeden
Is zij opeens in slaap gegleden
En toen is er in haar dromen
Een visioen tot haar gekomen

Ze hoorde waar zij lag en sliep
Hoe een luide stem haar riep:
Vrouw, je hebt zo lang gekermd
. Dat Maria zich ontfermt

Ze heeft in haar barmhartigheid
Zelf bij God voor je gepleit
Aarzel niet en ga nu vlug
Naar je oude klooster terug!

Je vindt de deur wijd open staan
Waardoor je ooit bent weggegaan
Met je liefste, die jongeling
Die er in de nood vandoor ging

Je habijt is op het altaar
Alles ligt daar voor je klaar
Je sluier, pij en je sandalen
Wachten tot je ze komt halen

Bedank hiervoor Maria maar
Ook je sleutels vind je daar
Die je voor haar stenen beeld hing
Toen je 's nachts de deur uitging

Zij heeft ze steeds willen bewaren
Zodat in die veertien jaren
Niemand jou ooit heeft gemist
En geen mens er iets van wist

Dat deed Maria, je trouwe vriendin
Zij nam al die tijd je plaats in
En deed in jouw gedaante het werk
Dat jij doen moest in de kerk

Voor jou heeft de Hemelse Vrouw dit gedaan
Zij roept je nu op naar het klooster te gaan
Je zult het zien, je bed is vrij
God gaf dit bericht aan mij

Toen zij iets later met een schok
Uit haar dromen wakkerschrok
Zei ze: O God allemachtig
'k Heb al genoeg verdriet waarachtig

Als ik naar de abdij zou gaan
Dan zien ze mij toch zeker aan
Voor een luizige dievegge?
En wat zouden ze dan zeggen?

Daar kwam vast nog meer schande van
Dan van 't vluchten met een man
God bewaar me, dat mijn dromen
Van de duivel zijn gekomen!

Almachtig God, zo wijs en goed
Omwille van uw kostbaar bloed
Dat vroeger uit uw zijde stroomde
Zou het waar zijn wat ik droomde?

Als de stem die ik vernam
Werk'lijk uit de hemel kwam
Laat hij zich nóg eens openbaren
En 't tot drie maal toe verklaren

Dan is het geen bedrog of waan
En zal ik naar het klooster gaan
Heus, dan zal ik wel geloven
In een boodschapper van boven

De nacht daarop hoorde ze weer
Precies zoals de eerste keer
Een luide stem die tot haar zei:
Vrouw, ga terug naar je abdij!

Je treuzelt nu al veel te lang
God zal je bijstaan, wees niet bang
Doe wat Maria je gebiedt
Ik ben haar bode, twijfel niet!

Al was de stem nu teruggekomen
En had zij nog een keer vernomen
Dat zij naar de abdij moest gaan –
Toch durfde zij het nog niet aan

Ze dacht: Als het een boze geest
Of soms een demon is geweest
Dan weer ik mij met al mijn kracht
Tegen de duivel en zijn macht

En komt hij weer vannacht, die slang
Here God, maak hem zo bang
Dat hij prompt de kluts kwijtraakt
En zich uit de voeten maakt

Dan kan hij mij niet langer plagen
En U, Maria, wil ik vragen:
Zend mij de stem een derde keer
Dan twijfel ik niet langer meer!

Toen waakte zij die derde nacht
En er weerklonk met grote kracht
Een stem uit een verblindend licht
Die sprak met goddelijk gewicht:

't Is onterecht dat je nog niet
Gedaan hebt wat ik jou gebied
Als je niet vlug naar 't klooster gaat
Dan is het straks misschien te laat

Je wachtte hier al veel te lang
Ga nu maar gauw en wees niet bang
Je vindt de deur wijd openstaan
En je kunt vrij naar binnen gaan

Je habijt ligt op het altaar
Al je kleren vind je daar
Zo sprak de stem met veel gezag
De arme vrouw toe, die daar lag

Het grote licht verblindde haar
En ze zei zachtjes: 't Is dus waar
Wie zou daar nog aan twifelen?
· Ik mag niet langer weifelen

Deze stem kwam echt van God
Hij openbaarde Maria's gebod
En nu zal ik onmiddellijk opstaan
Om naar het klooster terug te gaan

Ik zal het doen in goed vertrouwen
Dat God door Onze Lieve Vrouwe
Mijn arme kinderen zal bewaren
En voor ongeluk zal sparen

***

Tiende Deel

De terugkeer

Toen deed ze snel haar kleren uit
Om stilletjes, zonder geluid
Daarmee haar kinderen toe te dekken
Want ze wilde hen niet wekken

Ze kustte ze zachtjes op hun mond
En zei: Ach kinderen, blijf gezond
'k Laat jullie hier in het vertrouwen
Op Maria, Onze Lieve Vrouwe

Had zij niet voor me ingestaan
Dan had ik zoiets nooit gedaan
Voor al het geld ter wereld niet!
Toen ging ze weg in groot verdriet...

In tranen, moederziel alleen
Rende zij naar 't klooster heen
Ze kwam de boomgaard ingelopen
En daar stond de poort al open

Ze ging erdoor, gezwind en snel
En zei: Maria, dank u wel
'k Ben nu al hier binnen de muren
Laat mijn geluk nog even duren

Waar ze ook kwam, steeds vond ze daar
De deur wijd openstaan voor haar
Tenslotte kwam zij in de kerk
Daar deed ze ooit haar kosterswerk

Zachtjes zei ze toen: O Heer
Zorg toch dat ik mijn habijt weer
Terugvind op Maria's altaar
Al is het ook na veertien jaar

Toen vond ze, ook al klinkt het gek
Haar kleren op dezelfde plek
Waar zij ze ooit had uitgedaan
En haastig trok zij ze weer aan

Maria, bad zij, schoonste der bloemen
Overal moet men U roemen
U, die het kind droeg zonder pijn
Dat voor altijd Heer zal zijn

Onvergelijkelijk is uw waarde
Want uw Zoon schiep hemel en aarde
God zelf bewees U deze eer
Die verliest U nimmer meer

God de Heer, ons aller broeder
Hij gehoorzaamt U als moeder
En U mag zijn dochter heten
't Is een troost om dat te weten

Ieder die bij U zijn nood klaagt
En U om genade vraagt
Zelfs op 't einde van zijn leven
Zult U hulp en redding geven

U bent een toeverlaat in nood
Al was mijn leed onzegbaar groot –
U wilde het ten goede keren
En met recht mag ik U eren

Toen zag zij ook meteen daarna
Haar sleutels hangen voor Maria
Op dezelfde plek waar zij
Ze achterliet in de abdij

Zij stak ze bij zich en liep door
Naar het felverlichte koor
Waar aan alle hoge wanden
Vele lampen helder brandden

Vervolgens ging ze naar de boeken
En zorgde snel zonder te zoeken
Dat zij op hun plekje lagen
Net zoals in vroeger dagen

Ze bad tot Maria de hele tijd
Om hulp uit alle narigheid
Ook voor de kinderen die zij verliet
Die achterbleven in groot verdriet

De dag was intussen voorbijgegaan
De klok van middernacht sloeg aan
Ze hoorde het en greep toen gauw
Het uiteind van het klokkentouw

Ze luidde de klokken toen het net
De tijd was voor het nachtgebed
De nonnen hoorden 't allemaal
En kwamen haastig uit de slaapzaal

Geen van de zusters had het door
Dat iemand anders in het koor
De klokken luidde dan daags tevoren –
Niemand had het kunnen horen

Toen is de non in 't klooster gebleven
Geheel zonder schande haar verdere leven
Maria had in haar plaats gewerkt
En niemand had het ooit gemerkt

Zo was de zondares bekeerd
Dankzij Maria, hoog geëerd
Die trouw haar vrienden bijstand biedt
Als zij in nood zijn of verdriet

***

Elfde Deel

De kinderen

De vrouw over wie u dit alles las
Is nu weer non, zoals zij 't was
Maar vergeten we toch niet
De kinderen, die zij achterliet

In 't huis van de weduwe, in grote nood
Moesten zij nu, zonder geld, zonder brood
Als arme wezen achterblijven –
Hun ellende is niet te beschrijven

't Was hartverscheurend hoe zij huilden
En zich bij elkaar verschuilden
Toen ze hun moeder nergens vonden
Ze krijsten tot zij niet meer konden

De weduwe zat naast die beiden
En had ontzettend medelijden
Ze zei: Ik ga naar de abdis
Die weet wel wat het beste is

Dit laat haar vast niet onbewogen
Want niemand ziet met droge ogen
Het lot van die twee kinderen aan
God zet haar wel tot goeddoen aan

Ze kleedde hen, wies hun gezicht
En bond hun schoenen voor hen dicht
Ze nam ze bij de hand en zei:
Kom nu maar mee naar de abdij

Zij liet hen zien aan de abdis
Vertelde hun geschiedenis
En zei: Ach, trek u toch het lot aan
Van deze wezen, die voor u staan

Hun moeder heeft ze in alle staten
In mijn huis achtergelaten
Toen ze 's nachts opeens verdween
En we weten niet waarheen

De kinderen zijn nu ontroostbaar
En ze huilen steeds om haar
Waar kunnen zij nu nog naar toe?
Ik hielp ze graag, maar 'k weet niet hoe

Moederoverste sprak: Ik zal het u lonen
Als u hen in uw huis laat wonen
U hoeft zich dus geen zorgen te maken
Ik laat u niet in geldnood raken

Ze krijgen van de liefdadigheid
U kunt elke dag hun maaltijd
Hier per bode laten halen
Zonder dat u moet betalen

De weduwe was ontzettend blij
Met wat de moederoverste zei
Ze nam de kinderen mee naar huis
En ze voelden zich daar thuis

Hun eigen moeder die hen baarde
Hen droeg en in haar buik bewaarde
Die zo gehuild had en gezocht
Was toen enorm opgelucht

Nu de kinderen die zij achterliet
In grote wanhoop en verdriet
Opnieuw in goede handen waren
Kon zij haar zorgen laten varen

Zij leidde voortaan een heilig leven
Al dacht ze vaak met angst en beven
Aan alles wat ze had misdaan
En wat er ooit was fout gegaan

Schuld drukte zwaar op haar geweten
Ze kon haar zonden niet vergeten
Die ze in haar hart bewaarde
En aan niemand openbaarde

Ze durfde met geen mens te praten
En nooit heeft ze iets losgelaten
Over haar voormalig leven
En laat staan iets opgeschreven

Twaalfde Deel

Het visioen

Toen kwam de abt hen visiteren
Die eens per jaar moest controleren
Of er geen sprake was van dingen
Die niet volgens de regels gingen

Hij voelde de nonnen aan de tand
Was er soms iets aan de hand?
Hadden zij iets gehoord of gezien
Dat onbetamelijk was misschien?

De dag dat hij in 't klooster was
Bad onze non in 't koor en las
In stilte haar gebedenboekje
Vol twijfels lag zij in een hoekje

De duivel wist haar te verstrikken
En liet haar haast van schaamte stikken
Zij durfde niet meer op te staan
Om bij de abt te biecht te gaan

Tijdens het bidden zag zij toen
In een helder visioen
Naast haar een schone jongeling
Die in witte kleren ging

Op zijn arm droeg hij een kind
't Had een vale, bleke tint
't Was heel stil en helemaal bloot
En zij dacht: Dat kind is dood!

De jongen gooide keer op keer
Een appel op en ving hem weer
't Was voor het kind, bedoeld als spel
Dat begreep de non nog wel

Vriend, vroeg ze toen, wat is dit toch?
Als het geen waan is of bedrog
In Gods naam, openbaar me dan
De betekenis hiervan

Die appel is mooi rond en rood
Maar het kindje, dat is dood
Wat heeft het spelletje voor zin?
Ik zie het nut er niet van in

Je hebt gelijk, non, inderdaad
Dat het spel het kind ontgaat
't Is dood en kan niet zien of horen
Dus al mijn moeite is verloren

Precies zo kan ook God niets merken
Van al jouw goedbedoelde werken –
Dat je vast en dat je bidt
Het helpt je echt geen sikkepit!

Begrijp dat het er niets toe doet
Al sla je je totdat je bloedt
Je blijft zo in je zonden smoren
Dat God je niet kan zien of horen

Met klem raad ik je daarom aan
Onmiddellijk naar de abt te gaan
Laat satan je niet meer bedriegen
Biecht alles op zonder te liegen

De abt scheldt jou je zonden kwijt
Waaronder je zo zucht en lijdt
Maar als je ze niet uit wilt spreken
Zal God ze vreselijk aan je wreken!

De jongeman verliet haar weer
En vertoonde zich niet meer
En dat was ook overbodig
Ze had geen aansporing meer nodig

***

Slot

De biecht

's Morgens vroeg is zij meteen
Naar de abt gegaan, alleen
Ze zei: 'k Wil graag dat u mijn biecht hoort
Van a tot z en woord voor woord

De abt was wijs en zeer bemind
Hij zei: Jazeker, lieve kind
Als jij je rekenschap wilt geven
Van alle zonden in je leven

Kijk eerlijk naar jezelf, oprecht
En overdenk goed wat je zegt
Beschrijf me wat je hebt misdaan
En je mag niets overslaan

Spontaan zette de non zich toen
Naast vader abt om verslag te doen
Van heel haar leven vanaf het begin
Ze wijdde hem in alles in

Hoe ze ooit zo was bevangen
Door verliefdheid en verlangen
Dat z'er niet meer tegen kon
Om te leven als een non

Dat zij 's nachts in groot verdriet
Haar nonnenkleed op 't altaar liet
En samen met haar liefste schat
De abdij verlaten had

Ook dat zij twee kinderen kreeg
Er was niets dat ze verzweg
Geen geheim was haar te groot
Ze legde alles voor hem bloot

De abt, die het had aangehoord
Sprak daarna het verlossende woord
Hij zei: Je zonden zijn vergeven
Je mag in vrede verder leven

Wat je benauwde lange tijd
Daar heeft God je van bevrijd
Lof zij Maria, die altijd geprezen
En bovenal geëerd moet wezen

Hij legde zacht zijn hand op haar hoofd
En zei: 't Is vergeven, God zij geloofd
Ik zal zijn werken in jouw leven
Een grotere bekendheid geven

Ik doe 't omzichtig – wees maar niet bang –
Zodat jij en je kinderen levenslang
Nergens last mee zullen krijgen
Maar ik mag dit niet verzwijgen

Dit mooie mirakel dat onze Heer
Verrichtte tot zijn moeders eer
Ik wil het verkondigen overal
Dat iedereen het horen zal

Ik hoop dat velen die het horen
Die verdwaald zijn en verloren
Zich tot God zullen bekeren
En Gods moeder zullen eren

De wijze, vrome abt beleerde
Voordat hij naar huis terugkeerde
Het convent met dit verhaal
Hij vertelde 't helemaal

Al wat de non was overkomen,
Maar niemand kon erachter komen
Wie zij was – dat bleef verborgen
Want daar zou vader abt voor zorgen

Daarna vertrok de abt in vrede
En is hij terug naar huis gereden
Tevens nam hij ook haar beide
Kinderen mee in zijn geleide

Hij kleetde hen in een grauwe pij
En goede mensen werden zij
Hun moeder heette Beatrijs
God zij eeuwig lof en prijs!

Lof zij Maria, die door Gods kracht
Dit schone wonder heeft volbracht
Zij hielp de non uit al haar nood
Ook al was die nog zo groot

Nu bidden wij allen, groot en klein
Die hiervan getuigen zijn
En het hebben horen lezen
Dat zij ook ons genadig zal wezen
En voor ons pleit in 't groene dal
Waar God de wereld oordelen zal

***

Leestips

Wie meer wil weten over de *Beatrijs* of de Middelnederlandse tekst wil lezen, verwijs ik in eerste instantie naar:

- *Beatrijs. Een middeleeuws Maria-mirakel*, vertaald door Willem Wilmink, met een inleiding en een teksteditie door Theo Meder, Amsterdam: Prometheus/Bert Bakker, 1999, waar verdere literatuurverwijzingen te vinden zijn.

De Middelnederlandse tekst is ook te vinden op www.dbnl.org, zowel in de editie van Meder als die van Lulofs.

Voor fijnproevers kan de vele malen herdrukte *Beatrijs* van Boutens, met zijn originele benadering van het middeleeuwse verhaal, niet onvermeld blijven:

P.C. Boutens, *Beatrijs*. Met eene tekening van Rie Cramer, 41^e druk, Bussum: Van Dishoeck, 1951.